

insan hakları derneği

1986
onbeşinci yıl
2001

kuruluşundan
b u g ü n e
i h d

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ KURULUYOR...

İnsan Hakları Derneği, 98 insan hakları savunucusu tarafından 17 Temmuz 1986 tarihinde kuruldu. Kurucular, derneğin kuruluş amacını, "Derneğin tek ve belirli amacı, 'insan hak ve özgürlükleri' konusunda çalışmalar yapmaktır" şeklinde Tüzük'te açıkladılar.

Dernek amacını gerçekleştirmek için insan hakları ile ilgili uygulamaları araştırarak, saptayacak, kişilere, kamuoyuna ve ilgili mercilere duyuracaktı; insan hakları konusunda bilimsel inceleme ve araştırmalar yapacak, yaptırarak ve bu alandaki gelişmeleri izleyecek ve kamuoyunu bilgilendirecekti; açık oturumlar konferanslar, seminerler, paneller, sempozyumlar, her türlü toplantı ve gösteriler yapacak, sergiler açacak, yayınlar yapacak, yarışmalar düzenleyecek, ödüller koyacak, hükümlü, tutuklu ve gözetim altında bulunanların, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal görüş ve inanç ayrımı gözetmeksizin, yaşamlarının insan onuruna yaraşır koşullar içinde geçmesi doğrultusunda araştırmalar ve saptamalar yapacak ve bu konularda kamuoyunu aydınlatacaktı.

12 Eylül 1980 darbesinin yarattığı ağır tahribatın giderilmesi gerekiyordu. 12 Eylül ile başlayan süreç, gözaltında ve cezaevlerinde işkenceyi yoğunlaştırmıştı, ölümler yaşanmıştı, siyasal partiler, dernekler, sendikalar kapatılmış, yöneticileri cezaevlerine konulmuştu. Başta Anayasa olmak üzere tüm temel hak ve özgürlüklerle ilgili yasalar değiştirilmişti. Türkiye'nin Anayasal ve yasal çerçevesi 12 Eylül yönetiminin çizilmişti ve anti demokratik bir çerçeve idi.

Yaklaşık bir yıl süren, tutuklu ve hükümlü yakınlarının başlattığı tartışma süreci 17 Temmuz 1986 tarihinde noktalandı. Yazarlar, gazeteciler, doktorlar, avukatlar, mimar ve mühendisler ve tutuklu ve hükümlü yakınlarından oluşan 98 kişi İnsan Hakları Derneği'nin kuruluşuna imza attılar. Pek çok aydın Dernekler Yasası'nın getirdiği engel nedeniyle kurucu olamadı.

98 kurucu üyemiz şu isimlerden oluşuyordu;

Leman Fırtına, Şaziment Şulekoğlu, Melahat Sarptunalı, Ali Aydemir, İ.Emil Çelik Sandalcı, Arslan Başer Kafaoğlu, M.Murat Kadri Belge, F.Adalet Sümer, Şükran Ketenci, Gencay Gürsoy, M.Nuri Karacan, Adnan Çelik, Sennur F. Çelik, S. Özcan Öktem, Yücel Sayman, Ragıp Zarakolu, H.Alpay Kabacalı, O Merih Sezen, Z.Ayla Akbal, Bekir Doğanay, Nebi Barlas, Ahmet H.Kırım, M.Ali Özpolat, Kemal I.Keleşoğlu, Handan Koç, Gülizar Çağlayan, Didar Şensoy, Tahsin Şulekoğlu, Filiz Karakuş, M.İzzet Eray, Serap Yakut, Sacide Çekmecici, Recep Cüre, M.Oktay Akıncı, Mihriban Kırdök, Şükran Akın, Zarif Sel, Hüseyin Ekinci, Neriman Deniz, İbrahim Saydan, Rona Aybay, Aydın Aybay, Sadık Gürbüz, Osman Ergin, Vahide Açı, Işıl Özgentürk, Müşerref Toper, Mahmut Tali Öngören, Fatma Ümit Sezer, Ali Sirmen, Osman Oge, Mehmet Ali Aybar, Ercüment Tahiroğlu, Aykut Başçıl, Şirin Tekeli, Niyazi Ağırnaslı, Haldun Özen, Yavuz Önen, Cahit Talas, Hıdır Göktaş, Güngör Aydın, Aydın Erdoğan, Jülide Gülizar, Ayşe Simen, Cevat Geray, M.Yücel Akıncı, Kazım Bayraktar, Vecihi Timuroğlu, Hüsnü Öndül, İbrahim Tezan, Zeki Tavşancıl, Ahmet Bozkurt Çağlar, Mehdi Bektaş, Fevzi Bahattin Argun, Ahmet Abakay, Nusret Fişek, İbrahim Açı, Ahmet Tahtakılıç, Veli Devecioğlu, Nevzat Helvacı, Akın Birdal, Fatma Çakır, İsmet Özdal Demirdöğen, M.Emin Değer, Halit Çelenk, Gülten Cankoçak (Akın), Erbil Tuşalp, İsmail Sami Çakmak, Ali Bozkurt, M.Suphi Gürsoytrak, Aziz Nesin, Haluk Bahri Gerger, Hamdi Konur, Hikmet Koçak, İbrahim Yetkin, Nurkut İnan, İsmet Pekdemir, Perihan Akçam.

İlk yönetim kurulumuz 17 Temmuz 1986 günü toplandı ve aşağıdaki kararları aldı.

"Toplantı tarihi 17.7.1986, Yönetim Kurulu üyeleri: Nevzat Helvacı, Leman Fırtına, Şaziment Şulekoğlu, Vecihi Timuroğlu, Gülten Akın, Nuri Karacan, Bekir Doğanay, Erbil Tuşalp, İbrahim Açı, Aykut Başçıl, Akın Birdal.

1- Yönetim Kurulu, üyeleri arasında görev bölümü yaparak, Genel Başkanlığa Nevzat Helvacı, Genel Başkan Yardımcılığına Leman Fırtına, Genel Sekreterliğe Akın Birdal, Genel Sekreter Yardımcılığına Aykut Başçıl, Genel Saymanlığa Vecihi Timuroğlu; Nuri Karacan, Şaziment Şulekoğlu, Gülten Akın, Bekir Doğanay, İbrahim Açan ve Erbil Tuşalp'ın üyeliklere seçilmesine,

2- Temsilci ve Temsilciler Kurulu yönetmeliğinin Akın Birdal, Aykut Başçıl ve Hüsnü Öndül'ce hazırlanarak, Yönetim Kurulunda görüşülmek üzere getirilmesine,

3- Temsilci ve Temsilciler Kurulunun atanması konusunda Merkez Yürütme Kurulu'nun yetkili kılınmasına karar verilmiştir."

1986-2001 İHD Etkinlikleri

Paneller - Sempozyumlar - Açıkoturumlar

1- 4 Kasım 1986'da Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin imzalanması nedeniyle Çağdaş Sahne'de, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türkiye'de İnsan Hakları konulu panel düzenlendi.

2- 1 Kasım 1986 günü İstanbul'da Ceza Yasasındaki Değişiklik, Ölüm Cezası, Genel Af ve İnfaz Yasası konulu panel düzenlendi.

3- 10 Aralık 1986 günü Ankara, İstanbul ve İzmir'de, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin kabul ve ilanı nedeniyle panel, sergi, gece ve benzeri etkinlikler düzenlendi.

4- İzmir'de 31 Ocak 1987 tarihinde Yurttaşlık Hakkı konulu panel düzenlendi.

5- 1987 tarihinde İstanbul'da Kadın ve Yaşam konulu panel düzenlendi.

6- 27.2.1987 tarihinde Bireysel Başvuru ve Ceza Yasası Ön Tasarısı'na ilişkin paneller düzenlendi.

7- İzmir'de 1987 yılında, İnsan Hak ve Özgürlükleri, İnsan Haklarının Uluslararası Alanda Korunması, İddia-Savunma-Yargı, Hukuk Devletinde İnsan Hakları, 1961-1982 Anayasalarında İnsan Hakları konulu seminerler düzenlendi.

8- 1987 yılında İstanbul'da Çocuk Şenliği ve Uçurtma Şenliği düzenlendi ve bu geleneksel olarak İstanbul Şubemiz tarafından sürdürüldü.

9- 10 Aralık 1987'de İnsan Hakları Haftası etkinlikleri düzenlendi.

10- Adana'da (1987) Sinema Günleri etkinlikleri düzenlendi.

11- 19 Eylül 1987 günü, Genel Af için ve Ölüm Cezalarının Kaldırılması için kampanya başlatıldı.

12- 12-13 Aralık 1987 tarihlerinde 1. İnsan hakları Kurultayı düzenlendi.

13- 12 Eylül'de "İnsan Hakları ve 12 Eylül" adlı bir toplantı düzenlendi.

14- 4-5- Kasım 1988 günü Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin anlamı-tartışılması amacıyla panel düzenlendi.

15- 10 Aralık 1988'de 2. İnsan Hakları Kurultayı düzenlendi.

16- 15.3.1989'da Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Ölüm Cezası konulu sempozyum düzenlendi.

17- 10 Aralık 1989'da 3. İnsan Hakları Kurultayı'nda Kültürel Haklar Haftası düzenlendi.

18- Mayıs 89'da ILO Sözleşmeleri ve Türkiye'de Sosyal Haklar konulu panel düzenlendi.

19- 5 Haziran 1989 Dünya Çevre Günü nedeniyle panel düzenlendi.

20- 14.8.1989'da Yaşam Hakkı ve Cezaevleri adlı panel düzenlendi.

21- 1 Şubat 1990'da İşkenceye Karşı Avrupa Sözleşmesi'nin yürürlüğe girmesi nedeniyle panel düzenlendi.

22- 5 Haziran 1990 Dünya Çevre Günü nedeniyle, Yaya Hakları Bildirgesi hazırlandı.

23- Eylül 1990'da Körfez Krizi nedeniyle, bir savaş olasılığına karşı "Savaşa Hayır Platformu" oluşturuldu.

24- 1 Eylül 1990 Dünyü Barış Günü nedeniyle Barış ve Filistin Halkıyla Dayanışma toplantısı düzenlendi.

25- 4 Kasım 1990 Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi yıldönümü nedeniyle toplantı düzenlendi.

26- 10 Aralık 1990 İnsan Hakları Haftası etkinlikleri gerçekleştirildi.

27- 10 Aralık 1990 İnsan Hakları Ödülü Zonguldak Maden İşçilerine verildi.

28- 27.4.1991'de Denizli'de Çocuk Hakları Kurultayı düzenlendi.

29- Dikili'de "Güncel İnsan Hakları ve Demokrasi" konulu toplantı 17 Temmuz 1991'de düzenlendi.

30- 10 Aralık 1991 İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin kabul ve ilan edilişi nedeniyle etkinlikler gerçekleştirildi.

31- 10 Aralık 1992 İnsan Hakları Haftası etkinlikleri gerçekleştirildi.

32- 18 Aralık 1992'de Kayıplar Bulunsun Kampanyası başlatıldı.

33- Şubat 1993'de Analar Kurultayı, 13 Mart'ta İzmir'de İnsan Haklarına Saygı Mitingi düzenlendi.

34- Filistinli ve Türkiyeli Çocuklarla 23 Nisan 1993'de ortak etkinlik düzenlendi.

35- 25-26 Haziran 1993'de Kürt Sorunu Kurultayı düzenlendi ve Valilikçe yasaklandı.

36- 3 Eylül 1993'de, İstanbul'da "Barış Gecesi" düzenlendi.

37- 29 Ekim 1993'de 70. yılda Demokrasi ve İnsan Hakları konulu panel düzenlendi.

38- 10 Aralık 1993'de İnsan Hakları Haftası etkinlikleri gerçekleştirildi.

39- Düşünceye Özgürlük konulu panel 16 Şubat 1994'de gerçekleştirildi.

40- 11-12 Haziran 1994'de Tartışma Kurultayı düzenlendi.

- 41- 30 Eylül 1994'de Düşünceye Özgürlük Yürüyüşü gerçekleştirildi.
- 42- 10-17 Aralık 1994'de İnsan Hakları Haftası etkinlikleri gerçekleştirildi.
- 43- 28.5.1995'de, 17 Mayıs Kayıplar Günü olarak ilan edildi. Kayıplar Bulunsun Kampanyası başlatıldı.
- 44- 4.7.1995'de İnsan Hakları ve Demokrasi konulu panel düzenlendi.
- 45- 1 Eylül 1995'de Barış Kampanyası başlatıldı.
- 46- 10 Eylül 1995'de Kayıplar Kampanyası çerçevesinde İstanbul'da gece düzenlendi.
- 47- 10 Aralık 1995'de İnsan Hakları Haftası etkinlikleri gerçekleştirildi.
- 48- 19-20 Nisan 1996'da İstanbul'da Kadın Konferansı düzenlendi.
- 49- 21-23 Nisan 1996'da İstanbul-Diyarbakır Barış Treni yolculuğu gerçekleştirildi.
- 50- Habitat II İnsan Yerleşimleri Konferansı nedeniyle yoğun etkinliklerde bulundu.
- 51- 10 Aralık 1996'da İnsan Hakları Haftası etkinlikleri gerçekleştirildi.
- 52- 8-9 Mayıs 1997'de gerçekleştirmek istediğimiz Barış Konferansı Ankara Valiliği tarafından yasaklandı.
- 53- 13/14 Haziran 1997'de Faili Meçhul cinayetler ve yaşam Hakkı sempozyumu gerçekleştirildi.
- 54- 10 Aralık 1997 İnsan hakları haftası etkinlikleri gerçekleştirildi.

55- 31 Ağustos 1998 İstanbul'dan Diyarbakır'a 1 Eylül Dünya Barış günü nedeniyle Barış otobüsü etkinliği düzenlendi.

56- 3-4 Ekim 1998 Azınlık Hakları Semineri gerçekleştirildi.

57- 21-22 Kasım 1998'de Türkiye İnsan hakları Vakfı ile birlikte Türkiye İnsan hakları hareketi: Birikimler ve perspektifler konulu konferans gerçekleştirildi.

58- 10 Aralık 1998 İnsan hakları haftası etkinlikleri gerçekleştirildi.

59- 30 Mayıs 1999 Düşünceye Özgürlük mitingi düzenlemek istedi, miting yasaklandı.

60- 17 ağustos 1999 Marmara depremi nedeniyle olağanüstü çabalar gösterildi. 28 Ağustos'ta İstanbul şubesi merkez şube ilan edilerek

yardımlar koordine edildi. Sakarya'da üç ayrı yerde Sakarya Valiliği ile işbirliği yapılarak 30 çamaşır makinesi kapasiteli çamaşırhane kuruldu. Daha sonra ek olarak 90 çamaşır makinesi kapasiteli çamaşırhaneler kuruldu. Gıda, giysi ve ilaç yardımları yapıldı.

61- 1 Eylül 1999'da Dünya Barış günü dolayısıyla," dünyada ve Türkiye'de barış, Demokrasi ve Özgürlük " konulu panel düzenlendi.

62- 3-4 Aralık 1999 tarihlerinde Türkiye İnsan hakları Vakfı ile birlikte, "Yeni bin yıla girerken İnsan hakları hareketi" Konferansı gerçekleştirildi.

63- 10 Aralık 1999 insan hakları haftası etkinlikleri gerçekleştirildi.

64- 29/30 Ocak 2000 Cezaevleri Kurultayı gerçekleştirildi.

65- 25 Kasım 2000 de Ankara'da Hücre Tipi -Cezaevlerine hayır mitingi düzenlendi. (Başka demokratik kitle örgütleriyle birlikte)

66- 25-26 Kasım 2000 tarihlerinde Türkiye İnsan Hakları Vakfı ile birlikte, İnsan Hakları Konferansı gerçekleştirildi.

67- 10 Aralık 2000 İnsan hakları haftası etkinlikleri düzenlendi.

68- 9 Haziran 2001 yaşam hakkına saygı, ölümleri durdurun mitingi gerçekleştirildi. (Başka demokratik kitle örgütleriyle birlikte)

Açılan Kampanyalar

15 yılda çeşitli kampanyalar düzenlendi. Bu kampanyalar için bülten özel sayıları bastırıldı. Özel afişler hazırlandı. İmzalar toplandı. Tren, otobüs, yürüyüş, açık ve kapalı yer toplantıları gerçekleştirildi.

- 1- Genel Af İçin ve Ölüm Cezasının Kaldırılması İçin kampanya. 250 bin imza toplandı ve TBMM Başkanlığına verildi. (1987)
- 2- 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi döneminde işlerine 1402 sayılı Sıkı Yönetim Yasası ile son verilenlerle ilgili olarak 1402'likler kampanyası düzenlendi.
- 3- Düşünceye Özgürlük kampanyası düzenlendi. (1994)
- 4- Savaşa Hayır kampanyası düzenlendi. (1994)
- 5- Kayıplar Bulunsun kampanyası düzenlendi. (1995)
- 6- Barış kampanyası düzenlendi. (1995)
- 7- 06 Mart 1997'de Düşünceye ve İsmail Beşikçi'ye özgürlük kampanyası başlatıldı.
- 8- 16 Ekim 1997 tarihinde DGM'ler Kapatılmalıdır kampanyası başlatıldı.
- 9- 22 Temmuz 1998'de Ayrımsız Genel Af kampanyası başlatıldı.
- 10- 1 Mayıs 1999'da Düşünceye özgürlük kampanyası başlatıldı.35 bin imza toplandı.
- 11- 1 Haziran 1999'da Ölüm cezasına hayır kampanyası düzenlendi.539 bin imza toplandı ve 17 Aralık 1999'da Türkiye büyük millet meclisi Başkanı sayın Yıldırım Akbulut'a iletildi.

Cezaevleri Sorunu İle İlgili Çalışmalar

İHD, kuruluşundan itibaren cezaevleri sorunlarına yoğun bir ilgi gösterdi.

1987 yılında, BM Minimum Standart Kurallarını Türkçeye çevirdi ve yayınladı.

1987 yılında Türkiye Cezaevleri ile ilgili raporu hazırladı.

1986-2001 yılları arasında, Türkiye Cezaevlerinde yapılan tüm açık grevlerinde, grevlerin nedenleri ile ilgili olarak kamuoyuna bilgi verdi, yetkili makamlar nezdinde girişimde bulundu, sorunların çözümü için öneriler geliştirdi. Cezaevleri konusunda heyetler oluşturdu, yerinde incelemeler yaptı. Tutuklu ve hükümlü aileleri ile dayanışma içerisinde oldu.1997 yılından itibaren geliştirilen ve sonradan adına F Tipi

Cezaevleri denilen projeye karşı etkili çalışmalar yaptı. Cezaevlerinin inşaatlarının ilerlediği bir dönemde, kurultay düzenledi. F tipi cezaevlerine tecriti öngörmesi nedeniyle karşı çıktı.20 Ekim 2000 tarihinde başlayan ölüm oruçlarında can kaybı olmaması için yoğun çaba gösterdi.19 Aralık 1999 tarihinde 20 cezaevine yönelik operasyonun ardından, kamuoyunu doğru bilgilendirdi. İlkel olarak, insanın fiziksel ve ruhsal sağlığına zarar vermesi nedeniyle, bir eylem türü olarak, ölüm orucu eylemine karşı çıktı. Ancak, tutuklu ve hükümlülerin hakları ve özgürlüklerine de sahip çıkarak, onların yaşam koşullarının insan onuruna uygun koşullar taşıması için mücadele etti. İHD, kuruluşunun 15. Yılı nedeniyle hazırlanan bu broşürün yazılmakta olduğu günlerde (2 Temmuz 2001) F tipi cezaevlerindeki izolasyon koşullarının kaldırılması çalışmalarına devam etmektedir.

İşkence İle İlgili Çalışmalar

12 Eylül 1980 darbesinin yüzbinlerce insanı işkenceden geçirmesi, işkencenin darbe yıllarından sonra da yaygın ve sistematik olarak sürmesi İHD'yi bu konuya yoğunlaştırdı. Gözaltına alınan herkesle ilgilendi. İnsanların işkenceye maruz kalmaması için çaba gösterdi. İşkence raporları yayımladı. Yetkili makamlar bugüne değin bu raporları yalanlayamadılar. Gözaltı kurumu diye bir kurumun varlığını reddetti.

İşkence görenlerin tedavisi için ve dokümantasyon faaliyetinde

bulunması için Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nı kurdu. Türkiye İnsan Hakları Vakfı bugün işkence konusunda dünyaca tanınmış bir kurum haline geldi.

İşkence nedeniyle açılmış davalarda mağdurlara ve yakınlarına her türlü desteği verdi.

Birleşmiş Milletler İşkence Görenlerle Dayanışma gününde (26 Haziran 2001) işkencenin önlenmesi için önerilerini geliştirdi ve İnsan Hakları Bülteni Özel Sayısı'nda yayınladı. Öneriler şöyledi:

1. İşkenceye karşı hükümet iradesi:

Hükümetin her düzeydeki yöneticisi ve güvenlik görevlilerinin siyasal sorumluluğunu taşıyan bakanlar, işkence iddiaları karşısında ve işkencenin önlenmesi yönünde kararlı bir tutum sergilemelidir.

2. Yasal düzenlemeler:

i. Keyfi olarak kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edilmesine olanak sağlayan Anayasanın 19. Maddesi yeniden düzenlenmelidir.

ii. Gözetim altı süresi uzun ve tecrit unsurlarını taşımaktadır. Bu durum, işkence uygulamasına olanak ve fırsat yaratmaktadır. Gözetim altında geçirilecek süreler, aylar, haftalar ve günlerle değil, saatlerle sınırlanmalıdır. Kişilerin 24 saatten fazla özgürlüğünden yoksun bırakılacağı her durumda, yargıç kararı koşulu aranmalıdır.

iii. Gözetim altına alınan herkesin yakınlarına ve avukatına derhal haber verilmelidir. Herkes kendi seçeceği avukatın hukuksal yardımından yararlanmalıdır. Avukatın yanında alınmayan ve onun imzasını taşımayan ifadeler geçersiz sayılmalıdır.

iv. Herkes, gözetim altında da ailesinin ya da kendisinin seçtiği hekimin hekimlik hizmetlerinden yararlanmalıdır.

v. İşkence altında alındığı savunulan ifadeler dava dosyasından çıkarılmalıdır.

vi. Gözetim altına alınan kadınlara zorla bekaret testi yapılmamalıdır.

vii. Adli Tıp Kurumu özerk hale getirilmelidir. Adli Tıp Kurumu, resmi bilirkişi kurumudur. Bu kurumun kuruluş yasasının 1. Maddesinde Adalet Bakanlığına "bağlı" olduğu yazılıdır. Kurum, bağlı değil özerk hale getirilmeli ve iç örgütlenmesi de özerklik ilkesine göre yeniden değerlendirilmelidir. İşkence konusunda, yalnızca Adli Tıp Kurumu raporları değil, bağımsız kurumların, Türk Tabipleri Birliği, Adli Tıp Derneği gibi uzmanlık kuruluşlarının raporları da dikkate alınmalıdır. Aynı şekilde psikolojik işkence gerçeği karşısında, kurumda bu yönde bir örgütlenmeye gidilmelidir.

viii. Adli Kolluk Yasası çıkarılmalı ve hazırlık soruşturması, ya bizzat Cumhuriyet Savcıları ya da çıkarılacak bu yasayla doğrudan bağlı olacak "adli kolluk birimleri"nin çalışmalarıyla yürütülmelidir.

3. İşkencecilerin ve işkence emri verenlerin cezalandırılması:

ix. 04.12.1999 tarih ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanuna bir madde eklenerek, işkence ile suçlanan kamu görevlilerinin aktif görevden çekilecekleri yazılmalıdır.

x. İşkence suçunda zamanaşımının işlemeyeceği anayasal hüküm altına alınmalıdır.

xi. İşkence suçunda, kamu görevlileri hakkında soruşturma yapılması izne bağlı olmamalıdır.

4. İnsan Hakları Eğitimi:

Başta kamu görevlilerine ve kamu görevlisi adaylarına olmak üzere, her düzeyde insan hakları ve onuru eğitimi verilmelidir. Güvenlikle ilgili kamu görevlileri, işkencenin önlenmesi konusundaki sorumlulukları konusunda eğitim almalıdır.

5. Denetim Mekanizmaları

İşkencenin önlenmesine yönelik çalışmalar, bir İşkenceyi Önleme Ulusal Komitesi tarafından koordine edilmeli ve denetlenmelidir. Bu kurul, merkezi düzeyde bağımsız bir örgütlenmeye sahip olmalı, yerel ofisleri olmalı, bağımsız insan hakları kuruluşlarının ve ilgili meslek kuruluşlarının temsilcileri de kurula üye olmalıdır. Kurul, işkence yapılabilecek her yeri izinsiz ve habersiz denetleme yetkisine sahip olmalı; kurul üyeleri idari ve cezai yaptırımdan muaf olmalıdır.

İçişleri, Adalet ve Sağlık Bakanlıkları, özel olarak işkence ve kötü muamelenin önlenmesi için kendi genel iç denetim mekanizmaları dışında mekanizmalar geliştirmeli ve uygulamalar, sürekli, düzenli ve sistemli olarak izlenmelidir. Tüm devlet bürokrasisinde, üst düzeyde olanlar bir alt birimi işkence konusunda denetlemelidir.

Gözetim altına alınan kişilerin tutulduğu birimler, Cumhuriyet Savcıları tarafından düzenli olarak denetlenmelidir.

Kürt Sorunu Konusunda Çalışmalar

İHD, OHAL Bölgesinde süren silahlı çatışmaları 24 Ekim 1992 tarihli Genel Kurulu'nda savaş olarak niteledi. Cenevre Sözleşmeleri'ne uyulmasını istedi. Her yıl Newroz etkinliklerinde OHAL bölgesine heyetler gönderdi. Yakılan, boşaltılan köylerle ilgili raporlar hazırladı.

1993 yılında ilan edilen ilk ateşkes döneminde İHD-Aydın Heyeti Diyarbakır-Bismil-Lice'de incelemeler yaptı, raporlar hazırladı.

Bölge şubelerinin hazırladığı raporlar yayımlandı.

Kürt sorununun, barışçıl, demokratik çözümü için basın açıklamaları yapıldı, paneller düzenlendi. Barış kampanyaları düzenlendi. İç ve dış kamuoyuna aydınlatıcı bilgiler verildi.

İHD Kürt sorununu, insan hakları ve demokrasi sorunu olarak niteledi. O nedenle çalışma programlarında, " Türkiye'nin temel sorunu insan hakları ve demokrasi sorunudur. Bu sorunun en önemli halkası da Kürt sorunudur" diye formüleştirdi. İHD, Türkiye toplumunun çoğulcu etnik ve kültürel dokusu ile Anayasal ve yasal sistemin tekçi özelliğinin çeliştiğine dikkat çekti. O nedenle de, devletin, toplumun çoğulcu etnik ve kültürel dokusunun kendisini koruması ve geliştirmesi için görev üstlenmesi gerektiğini savundu.

İHD, savaşa karşı çıktı. Sorunların çözümünde şiddet araçlarına başvurulmasını ilkesel olarak reddetti. O nedenle, 15 yıllık silahlı çatışma ortamının ortadan kalkmasını sevinçle karşıladı. Bir daha acılar yaşanmaması ve çatışma kültürünün yerini demokratik tartışma ve uzlaşma kültürüne bırakması için, çaba gösterdi. Boşaltılan köylere güvenli geri dönüşün sağlanması için komisyonlar kurdu ve çözüm önerileri geliştirdi.

Ekonomik Sosyal Haklar Konusundaki Çalışmalar

İHD, Kişisel ve Siyasal Haklarla Ekonomik, Siyasal ve Kültürel Hakların bir bütün olduğunu savunmaktadır. Buradan hareketle yaşam hakkı, işkence yasağı, kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı, ifade özgürlüğü gibi hakların yanında, Ekonomik ve Sosyal Haklara da duyarlı davranmıştır.

1402'liklerle ilgili çalışmalar yürütmüştür.

1991 yılında Zonguldak Maden İşçilerine destek sunmuştur.

1994 ve 1995 yıllarında Özelleştirme ve 5 Nisan 1994 kararlarına karşı Sendikalarla ortak hareket etmiştir. İHD, ne devlet mülkiyetine dayalı sistemi kutsamaktadır, ne de özel mülkiyete dayalı sistemi.

1995 Mayıs ayında İHD öncülüğünde Karadeniz Ereğli'de bir hafta süren Özelleştirme Karşıtı kampanya-etkinlikler gerçekleştirilmiştir.

İşçi ve kamu çalışanlarının eylemlerine destek sunmuştur. İşçilerin ve kamu çalışanlarının grevli, toplu sözleşmeli sendikal hakları için onlarla birlikte olmuştur.

İHD, her 1 Mayıs günlerinde işçi sınıfı ve çalışanlarla birlikte alanlarda olmuştur. Türkiye'de sosyal adalet ilkesine sürekli dikkat çekmiş ve bölüşüm ilişkilerinin adaletsizliği konusunda uyarılarda bulunmuştur. 2000 yılı Kasım ayı ve Şubat 2001 yılı krizlerinin ardından yayınladığı

basın açıklamalarında, Türkiye'yi yönetenleri eleştirmiştir. Devlete ait bankalar ve işletmeler üzerindeki, siyasetçi, yüksek bürokrat ve sermaye sınıfının ittifakına karşı çıkmıştır.

İHD, özelleştirme karşıtı platformda yer aldı. Gaziantep Ünaldı işçileri, Ankara Aşti işçileri, Amasya İplik işçileri, Harb-İş işçileri, Reslan, Retrans, Paşabahçe, Petlas, Profilo, Seka işçileri, Ankara Site ve Ostim işçilerinin grev ve sendikal hakları için verdikleri mücadeleler desteklenmiştir.

Rapor-Bülten-Kitap Çalışmaları

İHD kuruluşundan itibaren yıllık raporlar hazırladı. 1988 yılı başından itibaren "İnsan Hakları Bülteni"ni aylık olarak yayımlamaya başladı. Çeşitli hak ve özgürlük alanlarını içeren özel raporlar hazırlandı. 1994 yılı başından itibaren her biri 25-30 sahifelik aylık raporlar hazırladı.

- 1.(1987) Bireysel Başvuru Hakkı (Muzaffer Sencer)
- 2.(1991) Terörle Mücadele Kanunu
- 3.(1991) Ohal Bölge Raporu
- 4.(1992) Ohal Bölge Raporu
- 5.(1993) Ohal Bölge Raporu
- 6.(1994) Yakılan Köylerden Bir Kesit
- 7.(1994) Temel Belgelerde İnsan Hakları(M.Semih Gemalmaz)
- 8.(1994) Temel Belgelerde İnsan Hakları (Usul Hukuku I) (M.Semih Gemalmaz)

- 9.(1995) Temel Belgelerde İnsan Hakları (Usul Hukuku II) (M.Semih Gemalmaz)
- 10.(1995) Avrupa İnsan Hakları Komisyonu Kararları (1) (M.Semih Gemalmaz)
- 11.(1996) Avrupa İnsan Hakları Komisyonu Kararları (2) (M.Semih Gemalmaz)
- 12.(1996) Avrupa İnsan Hakları Komisyonu Kararları (3) (M.Semih Gemalmaz)
- 13.(1996) Eğitimcilerin Eğitimi Ders Malzemesi
- 14.(1996) İnsan Hakları Eğitimi(ABC İlk ve orta okullar için uygulamalı teknikler)
- 15.(1996) Barış Hemen Şimdi
- 16.(1996) BM Yasal Olmayan, Keyfi ve Toplu İnfazların Etkili Olarak Önlenmesi ve Soruşturulmasına Dair El Kitabı
- 17.(1996) Habitat nedeniyle, Habitat II Alternatif Rapor-Eşit, Özgür, Ayrımsız Yerleşim Hakkı
- 18.(2000) İnsan Haklarının Kavramsal Temelleri
- 19.(2000) Kopanahag Siyasi Kriterleri ve Türkiye(Mevzuat Taraması) adlı kitaplar yayımlandı.

Ayrıca Türkiye İnsan Hakları Vakfı ile birlikte, Düşünce Özgürlüğü ve Göç konulu panelde yapılan konuşmalar kitap olarak yayınlanmıştır. (1994) Yine Türkiye İnsan Hakları Vakfı ile birlikte, 1994 yılında: 1. Kadınlara Karşı her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesi, 2. İnsan hakları Evrensel Bildirisi, 3. Çalışma Yaşamı, 4. Çevre hakkı, 5.

Çocuk haklarına Dair Sözleşme, 6. Birleşmiş milletler İşkencenin Önlenmesi Sözleşmesi broşür olarak bastırılmış ve yayınlanmıştır. Yine Türkiye İnsan hakları Vakfı ile birlikte, Türkiye İnsan Hakları Hareketi, Birikim ve perspektifler, Yeni bin Yıla bakarken Türkiye İnsan Hakları Hareketi Konferanslarının nihai rapor ve sonuç bildireleri yayınlanmıştır. (1998,1999)

Eğitim Amaçlı Etkinlikler

İnsan Hakları Eğitiminin temel oluşundan hareketle Derneğimiz 1994 yılından itibaren, değişik toplum kesimlerine dönük eğitim çalışmaları yürüttü.

Avrupa Birliğine sunulan ve Birlikçe desteklenen projelerden ilki, "Hukukçuların Bireysel Başvuru Hakkı Açısından Eğitimi" projesi idi. 1994 yılında gerçekleştirildi. 6 değişik ilde toplam 565 hukukçunun katıldığı 30 toplantı gerçekleştirildi. Bu proje çerçevesinde 11 bilimsel makale katılımcılara dağıtıldı, üç ayrı kitap yayımlandı.

1995 yılında "Eğitimcilerin Eğitimi" adını verdiğimiz proje uygulandı. Bu proje ile ilkokul öğretmenleri bilgilendirildi. 5 ilde 500 ilkokul öğretmenine yönelik bu proje, iki kitapla da desteklendi.

Yine 1995-1996 yılı için Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'nun kararları Türkçeye 3 cilt halinde kazandırıldı.

1996 yılında, yine "Eğitimcilerin Eğitimi" adını verdiğimiz ve bu defa ortaokul ve lise öğretmenlerine yönelik projemiz uygulandı. 12 değişik ilde toplam 1200 öğretmen uzmanlarca bilgilendirildi.

1994 yılında İHD üyelerine Türk-İngiliz Kültür Derneği'nin katkılarıyla 6 ay süreli İngilizce Dil Kursları düzenlendi.

1998 Yılında Azınlık Hakları seminerleri düzenlendi.

1999 ve 2000 yıllarında İnsan hakları aktivistlerinin eğitimi projesi gerçekleştirildi.

2000 ve 2001 yıllarında mülteci hakları konusunda hazırladığımız program uygulandı. Bu çerçevede yönetici ve üyelerimiz uzmanlarca bilgilendirildi.

Uluslararası İlişkiler

İHD İnsan haklarının uluslararası bir ilgiyi gerektirdiğinden hareketle, insan hakları örgütleriyle (örneğin Uluslararası Af Örgütü, İnsan Hakları İzleme Komitesi, Uluslararası İnsan Hakları Federasyonu) iletişim halindedir.

Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği, Avrupa Parlamentosu üye ve temsilcileri, BM ve Avrupa İşkencenin Önlenmesi Komitesi üyeleri ile görüş alışverişinde bulunmaktadır.

İHD Tarafından Verilen Ödüller

1- 13.6.1987 tarihinde Dernek kurucularından Ahmet Niyazi Ağırnaslı'ya İnsan Hak ve Özgürlükleri Onur Belgesi ve Plaketi verildi.

2- 6.5.1988 Anneler Günü nedeniyle evlatlarını işkencede, cezaevinde yitiren ya da cezaevinde tutuklu ve hükümlü olarak bulunan annelere onur belgeleri verildi

3- 5.12.1990 İnsan Hakları Ödülünün, Hak arama yolunda ve çalışma yaşamının demokratikleştirilmesinde inancılı ve kararlı çabalarından ötürü Zonguldak Maden İşçilerine verilmesine karar verildi ve Ödül 10 Aralık 1990 İnsan Hakları Gününde verildi.

4- 10 Aralık 1991'de Yeşilyurt Köylülerine İnsan Hakları Ödülü verildi.

5- 10 Aralık 1993'te, İnsan Hakları Ödülü, Sivas'ta yakılarak öldürülen düşün ve sanat kişilerine ve onların şahsında ailerine, İsmail Beşikçi ve Server Tanilli'ye düşünce yaşamımıza ve bilim yaşamımıza ve insan haklarına katkıları nedeniyle verildi.

6- 17 Temmuz 1994'de İHD Basın Ödülleri, aşağıdaki kişi ve kurumlara verildi:

1- Özel Onur Ödülü verilen kişiler:

- a- Doç.Dr.Fikret Başkaya
- b- Doç.Dr. Haluk Gerger
- c- Münir Ceylan

II- Basın ve TV Ödülü verilen kişiler:

- a- Ahmet Altan
- b- Neşe Düzel
- c- Can Dündür
- d- Berat Günçikan
- e- Sırrı Öztürk
- f- Nedim Saban

III- Basın ve TV Ödülü verilen gazeteler:

- a- TURKISH DAILY NEWS
- b- ÖZGÜR ÜLKE

7- 10 Aralık 1996'da İnsan Hakları Ödülleri, Yaşar kemal, Eşber Yağmurdereli, Esir Askerler İçin İnsani Girişimi'ne verildi.

8- 10 Aralık 1997'de İnsan Hakları Ödülleri, Bergama Köylüleri, Tıb-Set, Gaziantep Ünal'dı, Amasya İplik, Reslan ve Retrans işçilerine, Osman Murat Ülke'ye, Şükran Aydın'a verildi.

9- 10 Aralık 1998'de İnsan Hakları Ödülü Cumartesi Annelerine verildi.

10- 10 Aralık 1999'da İnsan Hakları Ödülleri düşünce özgürlüğü çalışmaları nedeniyle Nadire Mater ve Mahmut Tali Öngören, Süleyman Yeter'in Eşine, Ulucanlar cezaevi katliamında yaşamını yitirenlerin annelerine, İskenderun'da işkenceye uğrayan iki genç kızın ailelerine, insan haklarının korunması ve geliştirilmesi çabalarından ötürü Akın Birdal'a, 17 Ağustos depremindeki çalışmaları nedeniyle Akut, Zonguldak maden işçileri, Türk Tabipleri birliği ve Viranşehir belediyesine, Kentli Hakları alanındaki çalışmaları nedeniyle Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği'ne, barış hakkı konusundaki çalışmaları nedeniyle Barış Anneleri'ne verildi.

11- 10 Aralık 2000 İnsan Hakları Ödülleri, düşünce özgürlüğü alanındaki çalışmalarını nedeniyle Oral Çalışlar, Tutuklu Aileleri adına Gülşah Tağaç'a ve barış konusunda Barış Anneleri'ne verildi.

İHD'ye Verilen Ödüller

1989 Nokta Dergisi Doruktakiler Ödülü

1991 Orhan Apaydın İnsan Hakları ve Hukuk Ödülü

1991 Nokta Dergisi Doruktakiler Özel Ödülü

1991 Bruno Krenski İnsan Hakları Ödülü

1995 Human Rights Law Grup Partner Ödülü

1999 Hollanda Geuzenverzet Vakfı İnsan Hakları Ödülü

Örgütlenme Modeli

İHD, 34 şubesi bulunan, yaklaşık 16 bin üyeli hükümet dışı bir insan hakları örgütüdür.

İki yılda bir, Ekim ayında yapılan Genel Kurulu'nda Genel Merkez Yöneticileri seçilir.

Genel Yönetim Kurulu üyeleri 24 kişiden oluşur. Merkez Yürütme Kurulu 11 kişidir.

Genel Yönetim Kurulu, Merkez Yürütme Kurulu üyeleri arasından Genel Başkan, üç Genel Başkan Yardımcısı, Genel Sekreter, iki Genel sekreter Yardımcısı ve Genel Saymanı seçer.

Genel Yönetim Kurulu ayrıca coğrafi bölgeye göre, Karadeniz, Marmara, Ege, Orta Anadolu, Doğu ve Güneydoğu, Akdeniz Bölge Temsilcilerini seçer.

Genel Yönetim Kurulu kendi içinde, Dış İlişkiler, Basın Yayın, Genel Merkez Şube İlişkileri, Proje Birimi, Demokratik Kitle Örgütleriyle ilişkiler birimlerini oluşturmuştur.

Genel Merkez ve Şubelerde, Kürt Sorunu, Azınlıklar, Kadın, Çocuk, çevre, çalışma yaşamı, Cezaevleri, Gözaltı ve İşkence, göç, mülteciler gibi birimler / komite-komisyonlar, sürekli veya geçici olarak kurulmakta ve çalışmalar yürütmektedir.

İHD, 2000 yılında kendisine bağlı bir iktisadi işletme kurmuştur. Bülten ve kitaplarını İktisadi işletme basmakta ve dağıtmaktadır.

İHD, 2000 yılında İnsan Hakları Araştırma merkezi kurmuştur. Merkez teorik çalışmalar yapmaktadır.

İHD İstanbul şubesi bünyesinde Kütüphane Komisyonu oluşturulmuştur. Genel merkez ile bağlantılı olarak 1997 yılından bu yana çalışan komisyon, İstanbul'da İnsan Hakları Kütüphanesi kurmayı planlamaktadır.

Şubelerimiz Ve Kuruluş Tarihleri

13.06.1987	İstanbul, İzmir ve Adana
04.07.1987	Ankara
15.08.1987	İzmit, Bursa ve Kayseri
13.02.1988	Diyarbakır, Hatay ve Trabzon
18.06.1988	Mersin
06.08.1988	Gaziantep

12.08 1988	Muğla
03.09.1988	Kırşehir ve Çorum
05.11.1988	Konya
04.02.1989	Aydın
11.03 1989	Van, Urfa ve Balıkesir
03.06 1989	Çanakkale ve Malatya
02.09.1989	Rize
10.02.1990	Adıyaman ve Siirt
12.05.1990	Sakarya
06.10.1990	Batman
19.12.1990	Bingöl
05.06.1991	Muş
15.04.1992	Elazığ
13.05.1992	Düzce
09.09.1992	Mardin
20.02.1993	Karadeniz Ereğli
04.03.1993	İskenderun

Toplam şube sayısı 34'tür.

Üye Profili

16 bin üyenin %38'i kadındır.

Üyelerimizin %55'i 25-40 yaş grubundandır.

Üyelerimizin %50'si üniversite mezunudur.

BM İnsan Hakları Savunucularının Korunması Bildirgesi

(BM İnsan Hakları Komisyonununun 3 Nisan 1998 tarihli toplantısında kabul edilmiştir.)

Genel Kurul:

Dünyanın bütün ülkelerinde herkes için tüm insan hakları ve temel özgürlüklerin korunması ve geliştirilmesi doğrultusunda Birleşmiş Milletler Şartının amaç ve ilkelerine saygının önemini yeniden vurgulayarak,

İnsan haklarına ve temel özgürlüklere evrensel saygıyı geliştirmeyi amaçlayan uluslararası çabaların9 temel unsurları olarak İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve insan haklarına ilişkin diğer antlaşmalar ile Birleşmiş Milletler sistemi çerçevesinde ve bölgesel düzeyde kabul edilen insan haklarına ilişkin diğer belgelerin önemini yeniden vurgulayarak,

Hiçbir ayırım gözetmeksizin, özellikle ırk, renk, cins, dil, din, politik ve diğer düşünce, ulu-sal ve sosyal köken, mülkiyet, soy ve tüm diğer durumlara dayanan ayrımlar gözetmeksizin uluslararası toplumun tüm üyelerinin, birlikte ve tek tek, herkes için insan haklarına ve temel özgürlüklere saygıyı geliştirme ve teşvik etme yönündeki önemli yükümlülüklerini yerine getirme gereğinin altını çizerek ve özellikle Birleşmiş Milletler Şartına uygun olarak bu yükümlülüklerin yerine getirilmesi için uluslararası işbirliği yapmanın önemini vurgulayarak,

Tüm insan hakları ihlallerinin, halkların ve kişilerin temel özgürlüklerinin, Apartheid, her çeşit ırk ayrımcılığı, sömürgecilik, yabancı hakimiyeti veya işgali, ulusal egemenlik, ulusal birlik veya toprak bütünlüğüne yönelik saldırı ve tehditten, aynı zamanda halkların kendi geleceğini belirleme hakkı ile her halkın kendi zenginlikleri ve doğal kaynakları üzerinde tam ve eksiksiz olarak

egemenlik hakkının reddedilmesinden kaynaklanan haklar gibi yoğun, açık veya sistematik ihlallerin fiili olarak ortadan kaldırılmasında uluslararası işbirliğinin oynadığı önemli rolü ve bunlara katkıda bulunan birey, grup ve derneklerin yerine getirdikleri son derece yararlı çalışmaları tanıyarak,

Barış ve uluslararası güvenlik yokluğunun bu hak ve özgürlükleri tanımamanın mazereti olmayacağı bilinciyle barış ve uluslararası güvenlik ile insan hakları ve temel özgürlüklerden yararlanma arasında varolan ilişkiyi kabul ederek,

Tüm insan hakları ve temel özgürlüklerin evrensel, bölünmez, karşılıklı olarak birbirine bağımlı ve birbirine bağlı olduğunu ve aralarından hiçbirinin uygulamaya konulmasına zarar vermeden tam hakkaniyet içinde tümünü geliştirmek gerektiğini yineleyerek,

İnsan hakları ve temel özgürlükleri koruma ve geliştirme temel sorumluluğu ve ödevinin devlete düştüğünün altını çizerek,

Birey, grup ve derneklerin insan hakları ve temel özgürlüklere saygıyı geliştirme ve bu hakları ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtmaya hak ve sorumlulukları bulunduğunu kabul ederek,

İlan eder:

Madde 1: Herkesin bireysel olarak veya başkalarıyla birlikte ulusal ve uluslararası düzeyde insan haklarının ve temel özgürlüklerin korunmasını ve gerçekleştirilmesini geliştirme hakkı vardır.

Madde 2: a) Özellikle kendi yargı alanındaki herkesin, bireysel olarak ve başkalarıyla birlikte, uygulamada tüm hak ve özgürlükleri kullanabilmesi amacıyla bütün sosyal, ekonomik ve diğer şartları ve gereken yasal güvenceleri kabul etmek suretiyle, her devletin tüm insan haklarının ve temel özgürlüklerin korunması, geliştirilmesi ve gerçekleştirilebilir kılınması temel sorumluluğu ve ödevi vardır.

b) Her devlet, bu bilgilerde amaçlanan haklar ve özgürlüklerin somut olarak kullanılabilmelerini sağlamak için yasamaya, yönetime ve gerekli diğer alanlara ilişkin tedbirleri alır.

Madde 3: İnsan hakları ve temel özgürlükler alanında Birleşmiş Milletler Şartı ve devletin diğer uluslararası yükümlülüklerine uygun olarak kabul edilen iç hukuk kuralları, insan hakları ve temel özgürlükler ve bu hak ve özgürlüklerin geliştirilmesi, korunması ve somut olarak gerçekleştirilmesi konusunda bu bildirmede amaçlanan tüm etkinliklerin uygulamaya konulması ve yerine getirilmesinin hukuki çerçevesini oluşturur.

Madde 4: Bu bildirgenin hiçbir maddesi, ne Birleşmiş Milletler Şartının amaç ve ilkeleri aleyhine veya tersine, ne de İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, İnsan haklarına ilişkin uluslararası antlaşmalar ile bu alanda uygulanmakta olan diğer uluslararası belge ve anlaşma hükümlerinin bir sınırılması veya ilgası olarak yorumlanamaz.

Madde 5: İnsan haklarını ve temel özgürlükleri geliştirmek ve korumak amacıyla herkesin, bireysel olarak ve başkalarıyla birlikte, ulusal ve uluslararası düzeyde;

a) Barışçıl biçimde biraraya gelmek veya toplantı yapmak;

b) Hükümet dışı kuruluşlar, dernekler veya gruplar kurmak, bunlara üye olarak girmek ve katılmak;

c) Hükümet dışı veya hükümetlerarası kuruluşlarla ilişki kurmak hakkı vardır.

Madde 6: Herkesin, bireysel olarak ve başkalarıyla birlikte,

a) Yasamaya, yargıya ve yönetime ilişkin ulusal sistemler içinde, hakların ve özgürlüklerin gerçekleştirilmesine olanak verecek tarzda bunlara ulaşma dahil tüm insan hakları ve temel özgürlüklere ilişkin

bilgileri elde etmek, araştırmak, almak kabul etmek ve muhafaza etmek;

b) İnsan haklarına ilişkin belgeler ile uygulanabilir uluslararası diğer belgelere uygun olarak tüm insan haklarına ve temel özgürlüklere ilişkin düşünceleri, haberleri ve bilgileri yayınlamak, başkalarına iletmek veya özgürce yaymak;

c) İnsan haklarına ve temel özgürlüklere hem hukuksal olarak hem de pratikte uyulması yönünde inceleme, araştırma, saptama, değerlendirme, bu yollar ve diğer uygun yollarla kamunun dikkatini bu sorun üzerine çekme hakkı vardır.

Madde 7: Herkesin, bireysel olarak veya başkalarıyla birlikte, insan hakları alanında yeni prensip ve düşünceleri tasarlama aynı zamanda onları tartışma ve kabul görmesini sağlama hakkı vardır.

Madde 8: 1- Herkesin, bireysel olarak ve başkalarıyla birlikte, ayrımcı olmayan bir temel üzerinde, ülkesinin yönetimine ve kamusal işlerin yürütülmesine etkin bir biçimde katılmaya hakkı vardır.

2- Bu hak özellikle, bireysel olarak veya başkalarıyla birlikte, hareket eden herkes için devletin organ ve kurumlarına, aynı zamanda kamusal işlerle uğraşan kuruluşlara, işleyişlerin iyileştirilmesine ilişkin eleştiri ve önerileri sunma ve çalışmalarının insan hakları ve temel özgürlüklerin geliştirilmesi, korunması ve gerçekleştirilmesini engelleme ve önleme tehlikesi taşıyan tüm yönlerini bildirme hakkını içerir.

Madde 9: 1-İnsan hakları ve temel özgürlüklerin kullanılmasında, bu bildirgede amaçlanan insan haklarının korunması ve geliştirilmesinde bireysel olarak ve başkalarıyla birlikte herkesin, bu hakların ihlal edildiği durumlarda başvuru yapma olanağından etkin bir biçimde faydalanmaya ve korumadan yararlanmaya hakkı vardır.

2- Bu amaçla, hakları ve özgürlükleri ihlal edilen herkesin, kişisel olarak veya yasa tarafın-dan izin verilen temsilcileri aracılığıyla şikayette bulunma ve hukuksal bir otorite önünde veya yasayla kurulan bağımsız, yansız ya da yetkili tüm diğer otoriteler önünde kamuya açık mahkemede şikayetini inceletme ve bu hakları ve özgürlükleri ihlal edildiğinde, yasalar uyarınca bu otoritelerden tazminat dahil olmak üzere zarar-zıyanın telafisini öngören bir karar alma ve aynı zamanda makul bir sürede kararın ve yargı kararının uygulamasına hakkı vardır.

3- Yine bu amaçla herkesin, bireysel olarak ve başkalarıyla birlikte, özellikle:

a) İnsan haklarının ve temel özgürlüklerin ihlali konusunda, şikayet üzerine makul sürede karar vermesi gereken, ulusal olarak yetkili kılınan adli, idari veya yasama otoritelerine veya Devletin hukuksal sistemine uygun olarak kuru-lan yetkili tüm diğer otoritelere dilekçe veya diğer uygun yöntemlerle başvurarak devlet görevlileri ve organlarının politika ve eylemlerini şikayet etme;

b) Ulusal yasalar ile uygulanabilir uluslararası yükümlülük ve taahhütlerin uygunluğu üzerine kanaat oluşturma amacıyla, duruşmalarda, kovuşturmalarda ve kamu davalarında hazır bulunma.

c) İnsan hakları ve temel özgürlüklerin savunulması için nitelikli ve profesyonel bir hukuksal yardım veya uygun olan tüm diğer tavsiye ve yardımları sunma ve sağlama hakkı vardır.

4- Yine bu amaçla ve uygulanabilir uluslararası prosedür ve belgelere uygun olarak herkesin, bireysel olarak ve başkalarıyla birlikte, insan hakları ve temel özgürlüklerle ilgili raporları almak ve incelemek için, genel veya özel yetkisi olan uluslararası organlara ulaşma ve bu organlarla hiçbir sınırlama olmaksızın iletişim kurma hakkı vardır.

5- Kendi yargı alanında bulunan tüm topraklarda, insan hakları ve temel özgürlükler ihlalinin varolduğuna inanmak için nedenler bulunduğu devletin süratli ve yansız bir soruşturma sür-dürmesi veya olayın aydınlığa kavuşması için dava açılmasını dikkatle izlemesi gerekir.

Madde 10: Hiç kimse edimde bulunarak veya gerektiği durumlarda müdahaleden kaçınarak insan haklarının ve temel özgürlüklerin ihlaline katılamaz; kimse bu hak ve özgürlüklerin ihlalini reddettiği için cezalandırılmaz ve tedirgin edilemez.

Madde 11: Herkesin, bireysel olarak ve başkalarıyla birlikte, yasaya uygun olarak iş ve mesleğini yapma hakkı vardır. Meslek ve işi çerçevesinde, başkasının insanlık onuruna, insan haklarına ve temel özgürlüklerine zarar verme riski bulunan herkes bu hak ve özgürlüklere saygılı olmaya ve iş ve meslek davranış ve etiğine uygun ulusal ve uluslararası normlara uymaya mecburdur.

Madde 12: 1- Herkesin, bireysel olarak ve başkalarıyla birlikte, insan hakları ve temel özgürlüklerin ihlaline karşı mücadele etmek için barışçıl etkinliklere katılmaya hakkı vardır.

2- Devlet, bu bildirmede amaçlanan hakların meşru kullanımı çerçevesinde şiddet, tehdit, misilleme eylemi, fiili veya hukuksal ayrımcılık, baskı veya diğer keyfi hareketlere karşı, bireysel olarak ve başkalarıyla birlikte hareket eden tüm kişilerin yetkili otoritelerce korunması için gerekli tüm önlemlerin alınmasını dikkatle izler.

Bu bakımdan, herkes, bireysel olarak ve başkalarıyla birlikte, barışçı yollarla, insan haklarının ve temel özgürlüklerin ihlaline neden olan, ve devletin ihmali olan durumlar da dahil olmak üzere, devlete isnat edilebilen etkinlik ve eylemlerle birlikte başka grup ve bireylerce işlenmiş insan hakları ve temel özgürlüklerin kullanılmasıyla ilgili şiddet eylemlerine karşı tepki gösterdiğinde, ulusal yasalarca etkin biçimde korunmaya hakkı vardır.

Madde 13: Herkesin, bireysel olarak ve başkalarıyla birlikte, bu bildirgenin 3. Maddesine uygun olarak, barışçı yollarla, salt insan haklarını ve temel özgürlükleri koruma ve geliştirme amacıyla kaynakları isteme, alma ve kullanma hakkı vardır.

Madde 14: 1- Devletin, kendi yargı alanında bulunan tüm kişilere sivil, politik, ekonomik, sosyal ve kültürel haklarının anlaşılmasını kolaylaştırmak için yasamaya ilişkin, tüzel, yönet-sel ve diğer alanlarda gerekli tedbirleri alma zorunluluğu vardır.

2- Bu tedbirler özellikle:

a) Ulusal yasa ve yönetmelik metinlerinin ve insan haklarına ilişkin uygulanabilir uluslararası temel belgelerin yayınına ve bunlardan geniş bir şekilde yararlanabilmeye,

b) Tarafı olduğu insan haklarına ilişkin uluslararası belgeler uyarınca kurulan organlara devlet tarafından sunulan periyodik raporlar dahil olmak üzere insan hakları alanındaki uluslararası dokümanlara, aynı zamanda incelenen raporların analitik özetleri ile bu organların resmi raporlarına, eşitlik temeli üzerinde, tam ulaşabilmeyle ilişkin olacaktır.

3- Devlet, kendi yargı alanına giren tüm topraklarda, insan haklarının korunması ve geliştirilmesi için, bir arabulucu, bir insan hakları komisyonu veya başka bir ulusal kurum gibi diğer bağımsız ulusal kurumların kurulması veya atanması ve geliştirilmesini gerektiğinde güvence altına alır ve destekler.

Madde 15: Devletin, tüm öğrenim düzeylerinde, insan hakları ve temel özgürlüklerin eğitimi kolaylaştırma ve geliştirme ve avukatların, kolluk güçlerinin, silahlı kuvvetler personeli ile devlet görevlilerinin eğitimlerinden sorumlu olanların öğrenim programlarında insan hakları öğretimine uygun öğelere yer verilmesini dikkatle izleme sorumluluğu vardır.

Madde 16: Bireyler, hükümet dışı kuruluşlar ve uzman kurumların; içerisinde etkinliklerini sürdürdükleri topluluk ve toplumların farklılıklarını gözönünde bulundurarak, uluslar ve tüm ırksal ve dinsel gruplar arasında özellikle anlayış, hoşgörü, barış ve dostluk ilişkilerini daha çok pekiştirmek amacıyla bu alanda sürdürülen, yetiştirme, araştırma gibi etkinlikler çerçevesinde tüm insan hakları ve temel özgürlüklere ilişkin sorunlarda halkı daha duyarlı kılmaya katkıda bulunmada oynadıkları önemli bir rol vardır.

Madde 17: Bu bildirmede amaçlanan haklar ve özgürlüklerin kullanılmasında, bireysel olarak ve başkalarıyla birlikte hareket eden herkes, sırf başkalarının insan haklarını ve özgürlüklerini tanıma ve saygı gösterme amacıyla, aynı zamanda demokratik bir toplumda ahlak, kamu düzeni ve toplumun genel refahının adil gereklerinin sağlanması amacıyla belli uluslararası yükümlülüklerle uygun olarak belirlenen ve yasaca öngörülen sınırlamalara tabidir.

Madde 18: 1- Her insanın, kişiliğinin tam ve özgür gelişimini ancak içerisinde gerçekleştirme olanağı bulunduğu topluluğa karşı ödevleri vardır.

2- Bireyler, gruplar, kurumlar ve hükümet dışı kuruluşların demokrasinin korunması ve insan haklarının ve temel özgürlüklerin geliştirilmesi korunmasında toplumun, kuruluşların ve demokratik sürecin ilerletilmesi ve geliştirilmesine katkıda önemli bir rolü ve sorumlulukları vardır.

3- Aynı şekilde, bunların kişinin İnsan Hakları evrensel Beyannameyi ve diğer insan hakları belgelerinde belirtilen hak ve özgürlüklerin tam olarak gerçekleştirilebildiği bir sosyal ve ekonomik düzeni ilerletme hakkına katkıda bulunmada önemli bir rolü ve sorumluluğu vardır.

Madde 19: Bu bildirgenin hiçbir maddesi, bir birey, grup veya toplum organı veya devletin, bildirmede belirtilen haklar ve özgürlüklerin

ortadan kaldırılmasını amaçlayan bir etkinliğe girişme veya bu türden bir eylemde bulunmaya hakkı olduğu biçiminde yorumlanamaz.

Madde 20: Aynı şekilde, bu bildirgenin hiçbir maddesi, birey, grup, kurum veya hükümet dışı kuruluşların Birleşmiş Milletler Şartının hükümlerine ters düşen etkinliklerini destekleme veya teşvik etmeye devletlerin izin vereceği biçiminde yorumlanamaz.

(Çeviri: Selahattin Esmer)

İnsan Hakları Derneğine Yönelik Baskılar

İnsan Hakları Derneği, kurulduğundan bugüne kadar birçok baskıyla karşı karşıya kaldı. Tek amacı insan hak ve özgürlüklerini geliştirmeyi, insan hakları ihlallerini azaltmayı amaçlayan İnsan Hakları Derneği'nin faaliyetleri siyasal iktidarlar ve güvenlik güçlerinin hoşuna gitmedi. Çünkü birinci derecede insan hakları ihlallerinden sorumlu olan siyasal iktidarlar ve güvenlik güçleri ihlalleri gizlemeye çalıştıkları gibi, insan hakları sorunlarını da gizlemeye çalıştılar. Bu nedenle İnsan hakları Derneği'nin insan hakları ihlallerini ortaya çıkarması ve azaltmaya yönelik mücadelesi, güvenlik güçlerinin ve hükümetlerin sürekli engellemesiyle karşılaştı.

Kuruluşundan bu yana yöneticilerimiz hakkında 400'ün üzerinde dava açıldı. Bu davalarda 300'ün üzerinde yöneticimiz yargılandı ve yargılanıyorlar. Akın Birdal'a 1995 ve 1996 Dünya Barış Günü nedeniyle yapılan mitinglerde yaptığı konuşmalar nedeniyle açılan iki ayrı davada toplam yirmi ay hapis cezası verildi ve Akın Birdal bu cezalar nedeniyle yaklaşık ondört ay cezaevinde kaldı. Bugüne değin Valiler 30 şubemiz hakkında çeşitli sürelerle, kapatma kararı verdiler. 1997 de kapatılıp 2000 de açılan İHD Diyarbakır Şubesinin Başkanı Osman Baydemir için bir yıl içinde açılan soruşturma ve davaların sayısı 60, 2000 yılında yönetime gelen İzmir Şube yöneticileri hakkında bir yıl içinde açılan dava sayısı 60'a ulaşmıştır.

Öldürülen Yönetici ve Üyelerimiz

Vedat Aydın (İHD Diyarbakır Şube Kurucu Üyesi)
Sıddık Tan (İHD Batman Şubesi YK Üyesi)
İdris Özçelik (İHD Urfa Şubesi YK Üyesi)
Kemal Kılıç (İHD Urfa Şubesi YK Üyesi)
Orhan Karaağar (İHD Van Şubesi Üyesi)
Cemal Akar (İHD Erzincan Şubesi Üyesi)
Şevket Epözdemir (İHD Tatvan Temsilcisi)
Metin Can (İHD Elazığ Şube Başkanı)
Hasan Kaya (İHD Elazığ Şube Üyesi)
Muhsin Melik (İHD Urfa Şubesi Kurucu Üyesi)
İkram Mihyas (İHD İzmir Şubesi Üyesi)
Didar Şensoy (İHD İstanbul Şubesi Üyesi)
Tacettin Aşçı (İHD Bursa Şubesi YK Üyesi)
Ahmet Aydın (İHD Bursa Şubesi Üyesi)

12 Mayıs 1988 Akın Birdal'a Saldırı

PKK'nin üst düzey yöneticilerinden Şemdin Sakık'a ait olduğu ileri sürülen ifadelerin basına yansımalarından sonra İHD ve Akın Birdal'ın adı vurgulanarak, genel olarak demokrasi ve insan hakları savunucularına yönelik karalama kampanyası başlatıldı. İHD Genel Başkanı Akın Birdal, 12 Mayıs günü öğle saatlerinde silahlı saldırıya uğradı. Saat 12.30 sıralarında derneğe gelen iki kişi, Akın Birdal'ın odasına girip 13 el ateş ettiler. Saldırganlar, önünde sürekli polislerin beklediği Dernek binasından rahatça çıkarak kaçtılar. Akın Birdal, saldırıdan 15 dakika kadar sonra gelen ambulansla Sevgi Hastanesine kaldırıldı. Hastanede Akın Birdal'a yaklaşık 4 saat süren bir ameliyat yapıldı. Saldırıdan sonra basın kuruluşlarını arayan kimliği belirsiz bir kişi saldırıyı "Türk İntikam Tugayı (TİT)" adına üstlendi. Akın Birdal, 20 Mayıs günü yoğun bakım servisinden çıkarıldı. Akın Birdal, 3 Haziran günü ikinci kez ameliyat edildi. Sevgi Hastanesi Başhekimisi Prof. Dr. Tevfik Ali Küçükbaş, Akın Birdal'ın sol ayağındaki kırık ile sağ omzundaki kırıkların tedavisi için kırıklara

platin konulduğunu bildirdi. Ortopedi Uzmanı Dr. Sabri Dokuzoğuz ve Dr. Umut Bektaş tarafından gerçekleştirilen ameliyattan sonra Birdal'ın durumunun iyi olduğu açıklandı. Tevfik Ali Küçükbaş, Akın Birdal'ın fizyoterapi tedavisinin de sürdüğünü belirtti. Akın Birdal 9 Haziran günü taburcu oldu.

Akın Birdal'a 12 Mayıs 1998 tarihinde gerçekleştirilen suikast düzenledikleri gerekçesiyle 17 kişi hakkında açılan dava, 29 Aralık 1999 tarihinde sona erdi. Ankara DGM, "Türk İntikam Tugayı (TİT) adlı örgütün kurucusu olduğu, saldırganları Birdal'a düzenlenen saldırıya azmettirdiği" gerekçesiyle yargılanan Cengiz Ersever, 18 yıl 10 ay 20 gün, "saldırıyı organize ettiği" ileri sürülen Semih Tufan Gülaltay 19 yıl 2 ay 3 gün hapis, 1 milyon 477 bin 777 lira para cezasına mahkum

oldu. Diğer sanıklara verilen cezalar şöyle: Hasan Hasanoğlu "yasadışı örgüt kurmak, adam öldürmeye tam teşebbüs ve sahte kimlik kullanmak" suçlarından 19 yıl 2 ay, suikastçı Bahri Eken 19 yıl 2 ay hapis ve 1 milyon 266 bin lira para, suikastçı Kerem Deretarla olay tarihinde 18 yaşından küçük olduğu için 12 yıl 2 ay 20 gün hapis, 1 milyon 844 bin lira para, Cemal Kulaksızoğlu "yasadışı örgüt kurmak, adam öldürmeye tam teşebbüs ve sahte kimlik kullanmak" suçlarından 19 yıl 2 ay, Demir Demirok 10 yıl 10 ay hapis, 1 milyon 266 bin lira para, Selçuk Gürz 9 yıl 2 ay hapis, 1 milyon 266 bin lira (Gürz hakkında gıyabi tutuklama kararı verildi), Ekrem Santulu 1 yıl 8 ay. Ankara DGM, Mehmet Furkan Ek ve Namık Zihni Ozansoy

hakkında "yasadışı örgüte üye oldukları ve saldırganlara yardım ettikleri" suçlamasından beraat kararı verdi. Ancak, Mehmet Furkan Ek "esrar bulundurmak", Namık Zihni Ozansoy da "ruhsatsız silah taşımak" suçlarından 10'ar ay hapis cezasına mahkum edildiler. Ek ve Ozansoy'un cezaları ertelendi. DGM, Ahmet Fulin, Cem Kadir, Cengiz Kördeve, Oya Kaya, Ayfer Çakar ve Nejat Algan hakkında ise beraat kararı verdi.

Akın Birdal, Cezaevinde...

Hakkında verilen hapis cezası nedeniyle 3 Haziran günü cezaevine giren İnsan Hakları Derneği (İHD) Genel Başkanı Akın Birdal, yasalar uyarınca İHD Genel Başkanlığı görevinden ve dernek üyeliğinden istifa etti. Akın Birdal, Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nden İHD Genel Yönetim Kurulu'na gönderdiği dilekçesinde şöyle dedi: "Türk Ceza Kanunu'nun 312/2. maddesi uyarınca cezalandırılmam nedeniyle söz konusu yasaya bağlı olarak İçişleri Bakanlığı'ndan gelen yazı üzerine dernek genel başkanlığından ve dernek üyeliğinden düşürülmem gerektiği istenmiştir. Bu bildirim dernek üyelerinin iradesi üzerine konulan bir ipotek ve hukuk dışı olduğunu bilmekle birlikte, örgütlü insan hakları mücadelemize ve derneğimiz İHD'ye yönelik yeni bir tertibi amacına ulaştırmamak ve bildirim gereğini yerine getirmek için dernek genel başkanlığından ve üyeliğinden ayrılıyorum."

Akın Birdal, İHD 10'ncu Genel Kurulunda İnsan Hakları Derneği Onursal Genel Başkanı olarak seçildi.

İHD Genel Merkezine Saldırı

Yargıtay'ın Abdullah Öcalan hakkındaki kararını açıklaması üzerine 25 Kasım 1999 tarihinde çatışmalarda ölen güvenlik görevlilerinin yakınları sevinç gösterileri yaptı. Kararın açıklanmasından sonra yaklaşık 250 kişi topluca Anıtkabir'i ziyaret etti. Ziyareten sonra gruptan ayrılarak MHP Genel Merkezi önünde toplanan 30-35 kişilik bir grup, "siyah çelenk bırakma" gerekçesiyle polis eşliğinde Tunalı Hilmi Caddesi'nde bulunan İnsan Hakları Derneği Genel Merkezini bastı. Aralarında yaşlı kadınların da bulunduğu saldırganlar, İHD Genel Başkanı Hüsnü Öndül'ü ve Yönetim Kurulu üyesi Avni Kalkan'ı tartakladılar, genel merkezdeki eşyaları tahrip ettiler. Saldırganlar polislerin herhangi bir müdahalesi ile karşılaşmadan İHD Genel Merkezi'nden ayrıldılar. İHD eski Genel Başkanı Akın Birdal'a

düzenlenen silahlı saldırıdan sonra genel merkezin bulunduğu binanın önünde ve genel merkezde görevlendirilen polisler de saldırganları durdurmadı. Hüsnü Öndül yaptığı açıklamada, "Türkiye'de insan hakları için çalışmanın ne kadar büyük risk altında yapıldığını gördük. Benim şehit aileleriyle sorunum yok. Acı her yerde acıdır. Kışkırtıldıklarını düşünüyorum." dedi. İnsan Hakları Derneği (İHD), genel merkezinin basılması nedeniyle, savcılığa suç duyurusunda bulundu. İHD Genel Başkanı Hüsnü Öndül, küçük bir grubun saldırısını, "büyük acılar çekmiş geniş bir kesime" mal etmenin anlamsız olduğunu belirterek, "Saldırganlar, polis eşliğinde yürüyerek genel merkezin önüne kadar geldiler. Yukarı çıktılar. Polis aşağıda bekledi. Yukarıda saldırı gerçekleşti, aşağı indiler ve yine polis eşliğinde yürüyerek MHP Genel Merkezi'ne gittiler ve basına açıklama yaptılar. Bu kışkırtıcı küçük bir gruptur. Bizi bu olayda güvenlik görevlilerinin tavrı ilgilendiriyor. İnsan haklarının savunuculuğunu yapan bir kurum korunmak istenmemiştir." dedi.

Ankara Cumhuriyet Savcılığı saldırganlar hakkında takipsizlik kararı verdi.

2000-2001 yılında İHD'ye yönelik kapatma kararları ve davalar

Kapatılan İHD Şubeleri

İHD Malatya Şube 28 Kasım 2000 tarihinde şube binasında toplatılmış yayın bulundurduğu gerekçesiyle Valilik makamının isteği üzerine Malatya Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından süresiz olarak kapatılmıştır. Açılan dava devam etmektedir.

İHD Gaziantep Şubesi 7 Aralık 2000 tarihinde F tipi cezaevlerini protesto etmek amacıyla açlık grevi başlattığı gerekçesiyle Valilik makamının oluru ile Gaziantep Asliye Dördüncü Hukuk mahkemesi tarafından süresiz olarak kapatılmıştır. Açılan dava devam etmektedir.

İHD Van Şubesi 19 Aralık 2000 tarihinde dernek binasında açlık grevi yapılmasına izin verildiği gerekçesiyle Van Asliye Hukuk mahkemesi tarafından süresiz kapatılmıştır. Açılan dava devam etmektedir.

İHD Bursa Şubesi 8 Ocak 2001 tarihinde süresiz olarak kapatılmıştır.

İHD Konya Şubesi 22 Aralık 2000 tarihinde Karatay Kaymakamlığının oluru ile dernekte bulunan afişler nedeniyle derneğin amaç dışına çıktığı gerekçesiyle 45 gün süre ile kapatılmıştır.

İHD İzmir Şube 2 Ocak 2001 tarihinde Dernek binasında üye olmayan 16 kişinin bulunduğu gerekçesiyle 10 gün süre ile kapatılmıştır.

İHD Genel Merkezi

Anadolu Ajansında 19 Ocak 2001 tarihinde İHD'nin Yunanistan Uluslararası İşbirliği Ajansından 19 milyon drahmi aldığına dair bir yalan haberin yayınlanmıştır. Ancak bu haberin 20 Ocak tarihinde İHD Genel Merkezi, Yunanistan Dışişleri bakanlığı Sözcüsü ve Yunanistan Büyükelçisi tarafından kanıtlar ortaya çıkarılarak yalanlanmış olmasına rağmen üzerine, 25 Ocak 2001 tarihinde savcılık kararı ile güvenlik güçleri İHD Genel Merkezine bir baskın düzenlemiştir. Baskın sonucunda derneğimizde bulunan 7 bilgisayara, evraklara ve arşivlere el koymuşlardır. Yöneticilerimizin ve derneğimizde bulunan bazı dokümanların fotoğrafları çekilmiştir.

İHD'nin girişimleri sonucunda Anadolu Ajansı verdiği haberin yanlış olduğunu açıklamasına rağmen İHD'nin defterleri ve bilgisayarları yaklaşık iki hafta geri verilmemiştir. İHD'nin Yunanistan'dan maddi yardım almadığının anlaşılması üzerine; güvenlik güçleri soruşturmayı genişleterek İHD'nin F Tipi cezaevleri nedeniyle yaptığı çalışmalara yönelmiştir. Ankara Basın Savcılığı iddianamesini hazırladı. Amaç dışı faaliyette bulunduğumuz iddiası ile Asliye Hukuk Mahkemesine kapatılmamız isteği ile dava açtı. Savcılık dosyayı ayırarak DGM

Savcılığı'na gönderdi. Yasaklanmış yayınların bulunması, mermi parçaları ve boş kovan bulunması, yönetici ve üyeleri hakkında davaların açılmış olmasını suç olarak gördüğünü belirtti. (Boş kovanlar, 1992 yılı Nevroz ve Şirnak olayları nedeniyle düzenlenen gezide delil olarak alındı, evleri kurşunlanan mağdurların gösterdiği ve verdiği parçalardı. Yazılı raporlarımızda, 1992 yılı Genel kurulumuza sunulan raporda ve o tarihlerdeki basın yayın organlarında da bu olay yer aldı.) Dosya halen DGM savcılığında incelenmektedir.

İHD Ankara Şubesi

İHD Ankara Şubesi'nin kapatılması ve şube yöneticilerinin "yasadışı örgüte yardım ettikleri" iddiasıyla cezalandırılması istemiyle açılan dava, 13 Şubat günü Ankara DGM'de başladı. Halen devam ediyor.

İHD İstanbul Şubesi

2001 yılı içinde şube yöneticileri hakkında 10dan fazla dava açılmıştır.

İHD Muş Şubesi

21 Kasım 2000 tarihinde Emniyet Müdürlüğü Dernekler Masası tarafından dernek defterlerinin incelenmesi sonucu Dernekler yasasına muhalefetten Muş Sulh Ceza mahkemesinde 7 yönetici hakkında açılan dava halen devam ediyor.

İHD Bursa Şubesi

İzinsiz bildiri dağıtmak ve yasaklanan amaçlar doğrultusunda faaliyette buldukları gerekçesiyle dernek yöneticileri hakkında Bursa Asliye Ceza mahkemesinde açılan dava halen devam ediyor.

İHD Mersin Şubesi

Dernek tüzüğünde bulunan amaçları yerine getirmediği gerekçesiyle ve derneğin kendiliğinden dağılmış syılmasına karar verilmesi iddiasıyla 2. Sulh Ceza mahkemesinde açılan dava halen devam ediyor.

İHD İzmir Şubesi

2001 yılında şube yönetiminde yer alan asıl ve yedek üyeleri hakkında 37 soruşturmada kamu davası açılmıştır. Bu davalardan biri Ağır Ceza mahkemesinde, 33'ü Asliye Ceza mahkemelerinde, 3'ü ise Sulh Ceza Mahkemelerinde görülmektedir.

İHD Rize Şubesi

"Ölümleri İzlemek İstemiyoruz" oturma eylemi yaptıkları için şube yöneticileri hakkında açılan dava halen devam etmektedir.

İHD Siirt Şubesi

25 Mart 2001 tarihinde yapılan Siirt Şube Genel Kurulunun iptali ve derneğin kapatılması iddiasıyla açılan dava halen devam etmektedir.

İHD Mardin Şubesi

31 Ekim 200 tarihinde 2908 sayılı Dernekler Kanununa muhalefetten dava açılmıştır. Derneğin tüm Yönetim Kurulu ve Denetim Kurulu üyelerine para cezası verilmiştir. 10 Mayıs 2000 tarihinde yasak yayın bulundurulması gerekçesiyle Asliye Ceza Mahkemesinde açılmış olan dava halen sürmektedir.

İlkesel Yaklaşımlar

- İnsan Hakları Derneği, insan haklarının evrenselliği ve bölünmezliği tezlerini savunmaktadır.
- İHD, hükümetdışı, gönüllü bir insan hakları kuruluşudur.
- İHD, her hangi bir parti veya siyasal eğilimin aygıtı değildir. Bağımsız bir örgüttür.
- İHD, ezilen birey, halk/ulus, cinsiyet, sınıftan yana taraftır.Bu saptama insan haklarının tarih içinde geçirdiği evrime dayalı olarak yapılmaktadır.
- İHD, her koşulda ve dünyanın her yerinde ölüm cezasına karşıdır.
- İHD, her yerde ve her koşulda, kime yapılırsa yapılsın işkenceye karşı çıkar.
- İHD, herkes için, heryer ve koşulda adil yargılanma ve savunma hakkını savunur.
- İHD, Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkını tüm boyutlarıyla ödünsüz bir şekilde insan hakkı olarak savunur.
- İHD, İnsancıl Hukukun belgelerine de dayanmakta; koşulların olduğu yerlerde Cenevre Sözleşmeleri'nin uygulanmasını ve onun en önemli maddelerinden olan ortak 3. maddeye tüm savaşanların uymasını istemektedir.
- İHD, ifade özgürlüğünü koşulsuz ve sınırsız olarak savunur.
- İHD, inanç özgürlüğünü de aynı şekilde dokunulmaz bir hak olarak görür. Koşulsuz ve sınırsız bir şekilde savunur.

Aramızda Olamayan Kurucu Üyelerimizi
saygı ve sevgiyle anıyoruz.

Emil Galip Sandalcı
Gülizar Çağlayan
Didar Şensoy
Mahmut Tali Öngören
Mehmet Ali Aybar
Niyazi Ağırnaslı
İbrahim Tezan
Ahmet Tahtakılıç
Aziz Nesin
Hamdi Konur
İsmet Pekdemir
Nusret Fişek

insan hakları derneği

tunalı hilmi caddesi 104/4 kavaklıdere - ankara
tel : (0312) 466 49 13 - 14
tel/faks : (0312) 425 95 47
http : www.ihd.org.tr
ihd@ihd.org.tr